

PROTECȚIA ȘI GOSPODĂRIREA APELOR

Apa este esențială pentru viața oamenilor, a animalelor și a plantelor și pentru economie. Protecția și gospodărirea apelor depășește frontierele naționale. Politica UE în domeniul apei joacă un rol esențial în protejarea mediului. Există legi care vizează conservarea surselor de apă și atât a ecosistemelor de apă dulce, cât și a celor marine, precum și garantarea curățeniei apei potabile și a apei pentru scaldat. Directiva-cadru a UE privind apa stabilește un cadru juridic pentru protejarea și restabilirea purității apelor și pentru a asigura utilizarea sa sustenabilă pe termen lung.

TEMEI JURIDIC

Articolele 191-193 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

CONTEXT GENERAL

Apa nu este doar un produs comercial, ci și un bun comun și o resursă limitată care trebuie protejată și utilizată într-un mod sustenabil, atât din punctul de vedere al calității, cât și al cantității. Ea este însă supusă presiunilor din diverse sectoare, precum agricultura, industria, turismul, transportul și energia.

În 1980, a fost introdusă prima Directivă privind apa potabilă ([80/778/CEE](#)) pentru a raționaliza cerințele naționale în materie de apă ale fiecărui stat membru și pentru a combate condițiile inegale de concurență economică.

În 1992, [Convenția privind apa](#), la care UE este parte, a fost adoptată la Helsinki. Aceasta consolidează măsurile naționale și cooperarea internațională pentru gestionarea ecologică și protecția apelor de suprafață și a apelor subterane transfrontaliere.

În 1997, [Convenția privind dreptul de utilizare în alte scopuri decât navigația a cursurilor de apă internaționale](#) a stabilit standarde de bază și norme de cooperare între statele cursurilor de apă în ceea ce privește utilizarea, gestionarea și protecția cursurilor de apă internaționale.

În 2012, Comisia a lansat [Planul de salvagardare a resurselor de apă ale Europei](#), o strategie pe termen lung care urmărește să asigure disponibilitatea apei la un nivel de calitate suficient pentru toate utilizările legitime, printr-o punere în aplicare mai bună a politicii actuale a UE privind apa, prin integrarea obiectivelor politicii privind apa în alte domenii politice și prin remedierea lacunelor existente în cadrul actual.

OBIECTIVE ȘI REALIZĂRI

Obiectivul general al politicii UE în domeniul apei este de a asigura accesul la apă de bună calitate în cantități suficiente pentru toți europenii, sectoarele economice și mediul, precum și de a asigura o stare bună a tuturor corpurilor de apă din întreaga Europă. Cu toate acestea, din cauza schimbărilor climatice, UE se va confrunta din ce în ce mai mult cu fenomene meteorologice extreme legate de apă, de exemplu inundații

și secete, astfel încât adoptarea unor politici care să contribuie la atenuarea acestor probleme și la adaptarea la acestea este extrem de importantă.

În acest scop, politica UE a stabilit două cadre juridice principale pentru protecția și gospodărirea resurselor de apă dulce și a resurselor marine: Directiva-cadru privind apa (DCA) și Directiva-cadru „Strategia pentru mediul marin”.

A. Directiva-cadru privind apa și directive specifice conexe privind apa

[Directiva-cadru a UE privind apa](#) (2000/60/CE) stabilește un cadru pentru protecția apelor interioare de suprafață, a apelor de tranziție, a apelor de coastă și a apelor subterane. Aceasta urmărește să prevină și să reducă poluarea, să promoveze utilizarea sustenabilă a apei, să protejeze și să îmbunătățească mediul acvatic și să atenueze efectele inundațiilor și secetelor. Obiectivul global îl reprezintă atingerea unei stări ecologice bune pentru toate apele. Prin urmare, statelor membre li se solicită să întocmească planuri de management al bazinului hidrografic pe baza bazinelor hidrografice geografice naturale, precum și programe specifice de măsuri pentru atingerea obiectivelor.

O [evaluare](#) din 2019 a DCA a concluzionat că aceasta este, în linii mari, adecvată scopului, dar că punerea sa în aplicare trebuie accelerată. Prin urmare, în iunie 2020, Comisia a anunțat că DCA nu va fi modificată și că, în schimb, se va axa pe punerea în aplicare și asigurarea respectării directivei actuale.

DCA este sprijinită de directive mai specifice, care sunt prezentate mai jos.

- [Directiva privind apele subterane](#) (2006/118/CE) protejează împotriva poluării și a deteriorării. Aceasta prevede criterii specifice pentru evaluarea stării chimice bune, identificarea creșterii numărului de substanțe monitorizate și puncte de plecare pentru inversarea tendințelor. Toate valorile-prag pentru poluanți sunt stabilite de statele membre. Excepțiile sunt nitrații (îngrășământul) și pesticidele, pentru care limitele sunt stabilite de legislația specifică a UE. În 2022, Comisia a prezentat o [listă de supraveghere actualizată](#) a substanțelor pentru monitorizarea apei la nivelul întregii Uniuni. În septembrie 2023, Parlamentul și-a adoptat poziția cu privire la propunere ca bază pentru negocierile viitoare cu Consiliul.
- [Directiva revizuită privind apa potabilă](#) (UE) 2020/2184 definește standardele de calitate esențiale pentru apa destinată consumului uman. Aceasta le impune statelor membre să monitorizeze periodic calitatea apei. Statele membre pot include cerințe suplimentare specifice pentru teritoriul lor, dar numai dacă acest lucru duce la stabilirea unor standarde mai ridicate. Directiva mai impune furnizarea regulată de informații consumatorilor. Pe lângă aceasta, din trei în trei ani trebuie prezentate Comisiei rapoarte privind calitatea apei potabile. Directiva revizuită actualizează standardele de siguranță existente și îmbunătățește accesul la apă potabilă sigură conform celor mai recente recomandări ale Organizației Mondiale a Sănătății. În 2022, a fost adoptată [prima listă de supraveghere](#) a substanțelor pentru monitorizare.
- [Directiva privind apa pentru scăldat](#) (2006/7/CE) vizează să îmbunătățească sănătatea publică și protecția mediului prin stabilirea de dispoziții privind monitorizarea și clasificarea apei pentru scăldat și informarea publicului în acest sens. În timpul sezonului de scăldat, statele membre trebuie să preleve probe din

apa pentru scăldat și să evalueze concentrația a cel puțin două bacterii specifice o dată pe lună în fiecare zonă de scăldat. Acestea trebuie să informeze publicul prin intermediul „profilurilor apei pentru scăldat” care conțin, de exemplu, informații despre tipul de poluare și sursele care afectează calitatea apei pentru scăldat. Comisia și Agenția Europeană de Mediu publică anual un [raport de sinteză](#) privind calitatea apei pentru scăldat.

- [Directiva privind standardele de calitate a mediului](#) (2008/105/CE) stabilește limite pentru concentrațiile a 33 de substanțe prioritare ce prezintă un risc semnificativ pentru mediul acvatic sau prin intermediul acestuia la nivelul UE și 8 alți agenți poluanți în apele de suprafață. În cadrul [revizuirii din 2013](#), pe lista existentă au fost adăugate 12 substanțe noi. În 2023, au fost adăugate 23 de substanțe critice pe lista substanțelor prioritare pentru apele de suprafață, inclusiv pesticide precum glifosatul, unele produse farmaceutice (analgice, medicamente antiinflamatoare și antibiotice), bisfenolul A și un grup de 24 de substanțe perfluoroalchilate și polifluoroalchilate.
- [Directiva privind tratarea apelor reziduale urbane](#) (91/271/CEE) are ca scop protejarea mediului împotriva efectelor negative ale deversărilor de ape reziduale urbane și ale deversărilor din industrie. Directiva stabilește standardele minime și calendarele pentru colectarea, tratarea și evacuarea apelor reziduale urbane, introduce controale privind eliminarea nămolului de epurare și solicită să se elimine practica descărcării în mare a nămolului de epurare. În ianuarie 2024, Consiliul și Parlamentul au ajuns la un [acord provizoriu](#) cu privire la modificările aduse directivei, extinzând domeniul său de aplicare pentru a include așezările mai mici și aplicând principiul „poluatorul plătește” producătorilor de medicamente și cosmetice. Revizuirea așteaptă acum să fie votată în plen.
- [Directiva privind nitrații](#) (91/676/CEE) vizează protejarea apelor împotriva nitraților proveniți din surse agricole, deoarece aceștia pot polua sursele de apă potabilă, inclusiv apele subterane, și pot conduce la eutrofizarea apelor de suprafață. Un regulament complementar [\(CE\) nr. 1137/2008](#) prevede stabilirea unor zone desemnate vulnerabile la nitrați, monitorizarea apei și un rezumat al programelor de acțiune. În 2023, Comisia a lansat o evaluare a directivei, invitând părțile interesate și cetățenii să își împărtășească opiniile.
- [Directiva UE privind inundațiile](#) (2007/60/CE) are ca scop reducerea și gestionarea riscurilor pe care inundațiile le comportă asupra sănătății umane, mediului, infrastructurii și proprietății. Directiva cere statelor membre să realizeze, într-un ciclu de șase ani, evaluări preliminare pentru identificarea bazinelor hidrografice și a zonelor costiere aferente care sunt expuse riscurilor și ulterior să elaboreze hărți privind riscul de inundații și planuri de gestionare a riscului de inundații axate pe prevenire, protecție și pregătire. [Raportul de evaluare](#) privind al doilea ciclu (2015–2021) a fost publicat în decembrie 2021.

B. Politica marină și de coastă a UE

[Directiva-cadru „Strategia pentru mediul marin”](#) (2008/56/CE) este pilonul de mediu al politicii maritime integrate a UE, instituită cu scopul de a consolida dezvoltarea durabilă a economiei sale maritime, protejând totodată mediul său marin. Obiectivul directivei a fost de a atinge o stare ecologică bună a apelor marine ale UE până în 2020,

continuarea protecției și conservării acestora și prevenirea deteriorării lor ulterioare. Aceasta stabilește regiunile marine europene (Marea Baltică, Oceanul Atlantic de Nord-Est, Marea Mediterană și Marea Neagră) și subregiunile acestora în cadrul frontierelor geografice stabilite de convențiile existente privind mările regionale. Pentru a obține o stare ecologică bună până în 2020, statele membre trebuiau să elaboreze strategii bazate pe ecosistem pentru apele lor marine, care să fie revizuite din șase în șase ani. Un regulament privind [managementul integrat al zonei costiere](#), definește, în plus, principiile bunei planificări și managementului zonelor costiere de care statele membre trebuie să țină seama.

Comisia a adoptat un [raport privind primul ciclu de punere în aplicare](#) a Directivei-cadru „Strategia pentru mediul marin” în iunie 2020. Noua strategie a UE privind biodiversitatea pentru 2030 (adoptată în mai 2020) urmărește să consolideze și mai mult protecția ecosistemelor marine, inclusiv prin extinderea zonelor protejate și crearea unor zone strict protejate pentru habitate și refacerea stocurilor de pește.

În ceea ce privește poluarea cauzată de nave și introducerea unor sancțiuni în caz de încălcare, [Directiva 2005/35/CE și actualizarea acesteia din 2009](#) vizează să asigure că persoanelor responsabile de scurgeri poluante în mare li se aplică sancțiuni eficiente și disuasive.

Scurgerile de hidrocarburi provocate de accidentul petrolierului Erika din 1999 au determinat UE să-și consolideze rolul în domeniul siguranței maritime și al poluării maritime prin [instituirea Agenției Europene pentru Siguranță Maritimă](#) în 2002. Agenția este responsabilă, printre altele, de prevenirea și combaterea poluării cauzate de nave, precum și de combaterea poluării marine cauzate de instalațiile petroliere și gaziere.

C. Acordurile internaționale privind apele regionale

Protecția apelor marine în Europa este guvernată de patru structuri de cooperare internaționale, cunoscute drept [convenții privind mările regionale](#) dintre statele membre și țările vecine cu care au ape comune: Convenția OSPAR (Oslo și Paris) din 1992 pentru Atlanticul de Nord-Est; Convenția de la Helsinki din 1992 privind zona Mării Baltice; Convenția de la Barcelona din 1995 pentru Mediterana și Convenția de la București din 1992 privind Marea Neagră.

În plus, UE este parte la convenții internaționale, cum ar fi [Convenția din 1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale](#), [Convenția din 1994 privind protecția fluviului Dunărea](#), [Convenția din 1999 privind protecția Rinului](#) și [Convenția din 1996 privind Comisia internațională pentru protecția Oderului împotriva poluării](#).

Cooperarea interregională în domeniul mediului axată pe bazinele hidrografice sau pe apele marine a condus la crearea mai multor strategii macroregionale în UE, și anume strategii de abordare a provocărilor comune cu care se confruntă o zonă geografică definită, cum ar fi [Strategia pentru regiunea Mării Baltice din 2009](#), [Strategia pentru regiunea Dunării din 2011](#) și [Strategia din 2014 pentru regiunea Mării Adriatice și a Mării Ionice](#).

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În prima inițiativă cetățenească europeană, „Right2Water” (2013), instituțiile europene și statele membre au fost îndemnate să se asigure că toți cetățenii se bucură de dreptul la apă și salubritate, că aprovizionarea cu apă și gospodărirea resurselor de apă nu sunt supuse normelor pieței interne și că serviciile legate de apă sunt excluse de la măsurile de liberalizare. [În 2015, drept răspuns la această inițiativă cetățenească europeană](#), Parlamentul, cu majoritate largă, a invitat Comisia să propună legislație pentru punerea în aplicare a dreptului omului la apă și salubritate, astfel cum este recunoscut de Națiunile Unite, și, dacă este cazul, o revizuire a DCA care să recunoască accesul universal și dreptul omului la apă.

Subliniind necesitatea tranziției către o economie circulară, Parlamentul a sprijinit planurile de promovare a reutilizării apei pentru irigațiile agricole. Ca un prim pas, Parlamentul, împreună cu Consiliul, a adoptat un [regulament privind reutilizarea apei](#), care a intrat în vigoare în iunie 2023. În același spirit, a susținut planurile de îmbunătățire a calității apei de la robinet, cu scopul de a reduce gradul de utilizare a sticlelor din plastic.

[În rezoluția sa din 2018 referitoare la guvernarea internațională a oceanelor](#), Parlamentul „subliniază că dezvoltarea unei economii maritime sustenabile și reducerea presiunilor asupra mediului marin impun luarea de măsuri în ceea ce privește schimbările climatice, poluarea de origine terestră care ajunge în mări și oceane, poluarea marină și eutrofizarea, în ceea ce privește protejarea, conservarea și refacerea ecosistemelor marine și a biodiversității și în ceea ce privește utilizarea sustenabilă a resurselor marine”. În acest context, „îndeamnă Comisia să sprijine eforturile internaționale de protecție a biodiversității marine, în special în cadrul negocierilor în curs privind un nou instrument obligatoriu din punct de vedere juridic pentru conservarea și utilizarea sustenabilă a biodiversității marine în zonele din afara jurisdicției naționale” și „invită Comisia să propună o legislație mai strictă menită să asigure conservarea și exploatarea sustenabilă a biodiversității marine din zonele aflate în jurisdicția statelor membre ale Uniunii Europene”.

În [rezoluția sa din martie 2021 referitoare la deșeurile marine](#), Parlamentul a atras atenția asupra impactului deșeurilor marine asupra ecosistemului marin, asupra industriei pescuitului și a consumatorilor și a solicitat mai multe restricții privind materialele plastice de unică folosință și utilizarea de materiale special concepute și sustenabile pentru uneltele de pescuit.

În octombrie 2022, Parlamentul a adoptat o rezoluție intitulată [„Accesul la apă ca unul dintre drepturile omului – dimensiunea externă”](#), în care a reafirmat „dreptul la apă potabilă sigură și la salubritate ca unul dintre drepturile omului” și a solicitat protejarea și refacerea ecosistemelor naturale și conservarea apei pentru utilizarea energiei.

Pentru informații suplimentare pe acest subiect, consultați [site-ul web al Comisiei pentru mediu, sănătate publică și siguranță alimentară](#).

Christian Kurrer / Alyssia Petit
04/2024